

Справді. “Київ на тих же широтах, що і Нью-Йорк”, якщо говорити про пульсування духовної енергії Юрія Шевельова, від якої в Україні йшли співтворчі кола, як після камінчика, кинутого в тихий ставок. Тому він так прицільно вчитувався у словогру бубабістів, утішався цим оригінальним лицедійством на поетичному “ярмарку чудес” (Ірина Жиленко), з особливим інтересом аналізував романи Юрія Андруховича, вітаючи талановитого письменника якимось виключно-індіанським “Го-Гай-Го”.

Юрій Шевельов міг у свої поважні літа сказати про себе словами Павла Тичини “Молодий я, молодий”, бо побачив він молоду Україну, яка “відкрила свій кордон для блудного сина, хай під безглуздою фіговою наличкою людини з діяпори”. Так писав Юрій Шевельов про Україну 1997 року, завершуючи другий том своїх спогадів “Я — мене — мені... (і довкруги)”: “Форми не ті, що ввижалися, але суть — може ж таки — саме так, як бажалося, мріялося, попри все мріялося, мріялося, вірилося і на що працювалося” [4, 294].

Що ж, форми нової — незалежної — України не ті, як суть саме така, якої бажалося, мріялося і заради якої працювали Шевельов і К°, заради якої ми тут із Вами згадуємо його оригінальний творчий профіль.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Корогодський Р.* Юрій Шевельов (Шерех): Портрет // *Сучасність* — 2001. — № 4.
2. *Сучасність*. — 1998. — Ч. 10.
3. *Шевельов Ю. (Юрій Шерех).* Я — мене — мені... (і довкруги): Спогади. — Т. 2: В Європі. — Харків — Нью-Йорк, 2001.
4. *Шерех Ю.* Не для дітей: Літературно-критичні статті і есеї. — Нью-Йорк, 1964.

LXXX

ГІДНА ПАМ'ЯТІ Й ПОШАНИ

80-річчя видатного українського літературознавця Наталії Борисівни Кузякіної минуло, на жаль, непомітно. Тимчасом науковців такого рівня й такого гідного доробку на ниві української гуманітаристики минулого століття в нас не густо. В умовах соцреалістичної скутості та ідеологічно-цензурних обмежень і табу Наталія Борисівна зуміла сказати чесне кваліфіковане вагоме слово про українську драматургію, дати фаховий аналіз творчості Лесі Українки, Миколи Куліша, Івана Кочерги та інших, знайшла мужність поставити під сумнів цінність еталонних радянських лідерів на ниві театру, передусім О.Корнійчука.

Таке інакомислення, ясна річ, не могло лишитися безкарним, та Кузякіна, людина тверда й непоступлива, за всіх обставин лишалася собою, завжди обстоювала власну думку, не залежну від кон'юнктури. Змушена виїхати з України, де їй не давали працювати, вона знайшла притулок і застосування своєму талантові в Ленінграді в Інституті театру, музики й кінематографії, стала професором, читала історію і теорію театру, зокрема курс театру народів СРСР. Завжди була вірна своїй основній темі — українському театрові, залишила чимало непересічних новаторських праць у цій галузі.

Ірина Волицька, відомий театрознавець і режисер зі Львова, — учениця Наталії Кузякіної. Закінчивши школу на початку 1970-х років у розпал репресивної кампанії проти інакодумної української інтелігенції, талановита дівчина з переслідуваної дисидентської родини була фактично позбавлена права на вищу освіту в Україні.

Виключали з комсомолу, не давали характеристик, “завалювали” всюди, хоч би куди поткнулася. Спробувала щастя в Ленінграді — і вступила до того-таки Інституту театру, музики і кінематографії, де їй поталанило потрапити під крило проф. Кузякіної. Захистила під її керівництвом дипломну роботу про Леся Курбаса, вступила до аспірантури, а 1992 р. під егідою Наталії Борисівни захистила дисертацію “Формування творчої особистості режисера Леся Курбаса”. Підтримувала з нею дружні і творчі зв’язки до останніх днів цієї непересічної людини.

Статтю Ірини Волицької про Н.Б.Кузякіну, яку пропоную увазі читача, було опубліковано в № 9 ж. “Дивослово” за цей рік. Вона дуже інформативна, фахова й водночас надзвичайно тепла — із неї постає живий образ науковця, громадянина, людини. Тож з нагоди ювілейної дати згадаймо про Наталію Борисівну “незлим тихим словом”.

Михайлина Коцюбинська

Ірина Волицька

УРОКИ НАТАЛІ КУЗЯКІНОЇ

Наталя Борисівна Кузякіна (05.09.1928 — 22.05.1994) — видатний літературознавець, театрознавець, критик, доктор мистецтвознавств. У роки “хрущовської відлиги” і “брежнєвського застою” сформувалася й реалізувалася як непримиренний опонент офіціозної радянської науки. Талановита дослідниця драматургії Івана Кочерги, Лесі Українки, Миколи Куліша, українського театрального процесу 1920-30-х років і зокрема Леся Курбаса, Н.Кузякіна вирізнялася науковою безкомпромісністю і глибоко особистісним підходом до проблем національної культури. У непростому й нелегкому творчому шляху Н.Кузякіної відбилася доля чесного й сумлінного вченого в умовах політичної несвободи.

Ключові слова: театрознавство, опонент офіціозу, безкомпромісний учений.

Iryna Volytska. The Lessons of Natalya Kuziakina

Natalya Borysivna Kuziakina (5 September 1928 — 22 May 1994) — a prominent literary scholar, theatre critic, specialist in drama studies, Doctor of Arts. In the years of “Khrushchev’s Thaw” and “Brezhnev’s Stagnation Era” she became an irreconcilable opponent of semiofficial soviet science. As a talented researcher of the works of Ivan Kocherha, Lesia Ukrayinka, Mykola Kulish, and as a specialist in Ukrainian theatrical process of the 1920-30s, most importantly concerning the legacy of Les Kurbas, N.Kuziakina was remarkable for her uncompromising scientific stand and deeply personal approach to the issues of national culture. Her professional path, while neither easy nor simple, reflects the fate of a responsible and honest scholar in the conditions of political non-freedom.

Key words: theatre science, semi-official opponent, uncompromising scientist.

Видатний літературознавець, театрознавець, критик, доктор мистецтвознавства Наталя Борисівна Кузякіна (05.09.1928 — 22.05.1994) — особистість, ім’я якої для багатьох промовляє само за себе. Росіянка за походженням, вона належала до когорти тих порядних і сумлінних учених, котрі в часи радянської деморалізації і холуйства рятували честь і гідність української науки й культури.

Гострий, дещо скептичний розум, колосальна ерудиція, наукова безкомпромісність — такою запам’яталася Наталя Борисівна всім, хто знав і глибоко шанував її. Вона ніколи не шукала легких шляхів, не пристосовувалася до панівних ідеологічних міфів, а тому постійно відчувала тиск із боку офіціозного літературознавства, яке люто ненавиділо її за послідовне прагнення зруйнувати закостенілі наукові догми, за особистісне розуміння процесу становлення й розвитку національної літератури й мистецтва, за власний погляд на ключові постаті цього процесу (що різко не збігалось з положенням офіційної історіографії). Але Н.Кузякіна твердо стояла на своєму: “Завдання критики — час від часу зрушувати пласти усталених уявлень, щоб на зламі їх по-новому відкривалася діалектика явищ і відтворювався складний взаємозв’язок у вічно живому потоці мистецтва” [4, 165]. За це її високо цінували по-справжньому авторитетні старші й молодші сучасники: Борис Антоненко-Давидович, Іван Світличний, Михайлина Коцюбинська, Іван Дзюба — духовно споріднені